

תוספת שביעית

גליון שבועי בענייני שמיטה
Weekly newsletter on the subject of shmitta

פרשה כי תבוא | אלוף תשפ"א

גליון 21

מכירת כלי עבודה בשביעית | עיון והלכה

איסור מכירת כלי עבודה גורר אחריו שורה של נידונים מרתקים ||| האם האיסור מדאורייתא? האם מותר למכור בערב שביעית? ומה דין שכירות ושאלה? מכירה בעידן המסחר המודרני? - **שביעית ה,ו**

"וזכרת את כל הדרך" (דברים ה, ז)

השבוע בגליון, הרחבנו מעט את היריעה אודות הלאו האוסר להכשיל עיור. והאם יש הבדל בין לאו זה, לבין ה'ארור' המופיע בפרשתנו (כז, יח), "**ארור משגה עיר בדרך**". ובאמת כאשר מעמידים את שני המקראות בסמוך, מיד ניכרת התוספת המיוחדת שמוסיפה התורה כאן - בפרשה שלנו. כי בפרשת קדושים (ויקרא יט, יד) התורה מזהירה על נתינת המכשול לעיור באופן כללי. אולם כאן בפרשה התורה מפרטת באופן מיוחד 'בדרך'. האיסור להשגות עיור הינו דווקא בהולכו בדרך. ויש להבין מהי הדרך שמדגישה כאן התורה.

אם נבוא לסקור את פסוקי התורה, נבחין שדרך מסמלת את הקושי - את הסכנה. כן מצאנו ביעקב אבינו, שסירב להוריד את בנימין למצרים, כשאומר: "כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראוהו אסון **בדרך** אשר תלכו בה" וגו'. (בראשית מב, לח) האסון שיקרה בדרך היא סכנה הנגרמת בידי אדם ובידי שמים, כמבואר בגמרא בכתובות (ל).

עוד קודם לכן אנו מוצאים שהתורה אומרת: "וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלוקים עמדי וישמרני **בדרך** הזה אשר אנכי הולך". גם כאן יש דגש על הדרך. גם כאשר ישמעאל עמד למות, כתוב בפסוק "וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר על העין **בדרך** שר" (שם טז, ז). גם רחל אמנו נקברה על אֵם הדרך. גם עמלק נקהל על ישראל דווקא כשהם **בדרך** (דברים יז, יז)

ונראה מכל האמור, שהדרך אכן מסמלת את אזור הטשטוש וחוסר היציבות. וכשם שיש דרך ממשית, כן יש גם דרך בעבודת ה'. זו הדרך בה פוסע כל אדם בעולמו. ובבחינתו יכול ללכת בדרך הנכונה, או באשר איננה נכונה ר"ל. וזוהי אם כן אמרתי לפרש את הפסוק, שהתורה מזהירה על המשגה את העיור בדרך. זה אדם המעקם את הזולת מעבודת ה', כאשר כל פירושי הראשונים יסובו על הדרך הרוחנית, זו היא דרך התורה.

ובכתבי זקני צ"ל מצאתי, ששמע ממחר"ם שפירא צ"ל מייסד הדף היומי רמז נפלא על אותה הדרך. שיוסף שלח את אחיו להוריד את יעקב אביהם. אך ציוה עליהם (בראשית מה, כד) באמרו: "**אל תרגזו בדרך**". ומדוע ראה לנכון להזהירם דווקא על הדרך? הלא גנות הרגזו אסורה בשבת בביתך, וגם בלכתך בדרך... ומדוע הדגיש להם את הדרך.

ההסבר בזה, אמר מהר"ם שפירא הוא, שטשטוש הדרך גורם שההתנהגות על השביל איננה תואמת. יש שעושים כך, ויש שעושים אחרת. וכאשר מדובר בעבודת ה', עשוי הדבר להוביל לרוגז ולכעס ח"ו. לכן הזהיר להם, שבלי להכנס לשאלה מי צודק, בוודאי שאין לרוגז זה על זה מחמת שינוי שנהג בדרך העולה בית ה'.

והאיסור נקבע רק על אדם שידוע לנו שהוא עשוי לעבור על דברי תורה. וכן פירשו את דבריו המהרא"פ, הגר"א, והפני משה (ד"ה אלו). אולם יש לעיין בדברי הרמב"ם (שמיטה ויובל ח, ט) שהביא להלכה את הדין באופן שונה. וכך הלשון: "**ומותר למכור סתם למי שאינו חשוד אפילו דבר שמלאכתו מיוחדת למלאכה האסורה בשביעית, שהרי אפשר שקנה בשביעית לעשות לו מלאכה לאחר שביעית**". ונבחין בדקדוק הלשון, שמותר למכור סתם למי שאינו חשוד. ויש להבין על מה נסובה התיבה 'סתם', על הקונה, וכוונתו שכל אדם בחזקת שאינו חשוד, אפילו הוא עם הארץ. או שה'סתם' הולך על המכירה, שמותר למכור בלי לברר רק באדם שידוע שהוא לא עם הארץ. וברדב"ז ובכסף משנה (שם) נטו לברר דבריו כפירוש הירושלמי, שאכן מותר למכור אפילו לעם הארץ, ובתנאי שלא ידוע לנו מפורשות שברצונו לעשות מלאכה בשביעית.

אמנם החזון איש (יב, יד) הקשה שמה שכתב הרמב"ם 'סתם' זה כמעט מיותר, כלשונו. שכן אם כוונתו לאדם שהמכירה בסתם, אין זה חידוש, שכן אם היה אומר מפורשות שקונה לצורך מלאכה, שוב היה נהיה חשוד שאסור למכור לו. וחתנו הרב יצחק קולדצקי שליט"א תירץ למן הדרך אמונה, שכוונת הרמב"ם לחדש, שאין צורך שהקונה יפרש שקונה למלאכת היתר, ואפילו לא אמר כלום מותר למכור לו. (ראה ציון ההלכה שמו"י ח, כג)

מכירה בערב שביעית

כתב בספר תורת זרעים (ד"ה משמע), שאיסור מכירת הכלים נאמרה רק בשביעית עצמה, אך קודם שביעית מותר. והוכיח זה מהמשנה במעשרות (ה, ג) ממנה משמע שמותר למכור אילן עם פירות לחשוד קודם שנת השמיטה, למרות שיש חשש שלא ינהג בהם בקדושה הנצרכת. אך מוסיף שם הרב הנזכר, שלמרות שמכירה מותרת קודם הזמן, שכירות ושאלה תהיה אסורה, ואפילו קודם כניסת השמיטה. מחמת והכלי נותר ברשות הבעלים, ונמצא שעובדים בכלי בשביעית. אולם יש להניח שבמתנה מותר לתת לו קודם שתכנס השביעית.

מכירה בזמן הזה

חידוש נפלא מצאנו בבית הרידב"ז (ט, ב, ד"ה ואלו), המחלק בין דרכי המסחר שהיה בזמן חז"ל, לכפי איך שנהוג לסחור כיום. כי הנה בזמננו לא היה מסחר בכלי האומן, אלא כל אדם הרוצה כלי היה הולך לאומן שיכין לו את הכלי המבוקש. אולם בחלוק העיתים נוספו עיסות מסחר חדשות, בהם סוחרים השתמשו גם בכלי אומן כדי לקנות בזול ולמכור ביוקר. ונמצא שכל כלי הקנה מן האומן עומד לעשיית מלאכה, או למכירה בשוק. ועל כן מחדש הרידב"ז, שיבטל מותר למכור ללא חשש. וראה כן בחוט שני (שסח)

כניסת השמיטה גוררת בעקבותיה מצוות ואיסורים רבים, חלקם ידועים ומפורסמים, וחלקם פחות. הכל יודעים הרי, שבשנת השמיטה אסור לעבוד את האדמה (ויקרא כה, ד), וכן יש להפקיר את הפירות ולנהוג בהם קדושה (שמות כג, יא). פחות ידועה היא העובדה שבשנת השמיטה אסור למכור מחרישה, או כלי עבודה דומים. הדברים מובאים במשנה בשביעית (ה, ו) האומרת: "**אלו כלים שאין האומן ורשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העלו והמורה והדקר אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר**".

מדברי המשנה עולה המסקנה, שחלק מקיום מצוות השמיטה כולל בתוכו איסור הכשלת האחרים מלחלל את קדושתה. זו הסיבה שאסור למכור בשמיטה כלי עבודה המיועדים למלאכה אסורה. אמנם זה מסכימה המשנה, שכלי העומד לאיסור ולהיתר יחדיו, מותר במכירה, משום שיש לתלות שהקונה לא חפץ לעשות בה מלאכה אסורה. ויש להתבונן עד היכן מגיעים הדברים, וכיצד הם נוהגים בזמנינו. רק חשוב להדגיש שאין בנאמר לפסוק הלכה ח"ו, ולשם כך יש לפנות למורה הוראה. בטור שלפנינו נעסוק בס"ד בגדרי הדין ובמשמעות שיש לו לזמנינו.

דאורייתא או דרבנן

במפרשי המשנה מבואר, שאיסור משנתנו מיוסד על איסור התורה: "**ולפני עור לא תתן מכשול**" (ויקרא יט, יד). וכן כתב הרמב"ם בפירושו, ובתוספות יום טוב (ד"ה שאין). ומשמע שמכירת מחרישה הינה איסור מן התורה. ואמנם בירושלמי מבואר, שעיקר האיסור נאמר באדם החשוד לעבור על איסור מלאכה. אך מכירה סתמית שאין ידוע עם הקונה חשוד, מותר. ומדייק זאת הירושלמי מן הסיפא של המשנה, ויש מובא היתר נוסף, שכאשר הכלי משמש היתר ולהיתר לאיסור יחדיו, מותר למכור אפילו לחשוד. ועל כן מוכח, שאיסור זה נאמר רק בחשוד ובכלי המיועד לאיסור.

מכירה לאדם לא מוכר

מדברי הירושלמי הנזכר, כתבו המפרשים להוכיח שמותר למכור מחרישה לאדם לא מוכר, מחמת

מושג בשביעית | מזרה

מזרה הינו כלי מלאכה ונחלקו הראשונים במטרת שימוש. יש הסוברים שהוא כלי בעל שלוש שיניים המשמש להנפת התבואה באויר בכדי להוציא ממנה את המוצץ (רש"י ע"ז טו: מפרשי המשנה שביעית ה, ו) והוא כלי הנקרא פעמים רבות בשם 'רחת' (מיה"מ כלים טו, ה) אך יש סוברים שהם שני עניינים שונים. (תוס' ע"ז טו: ד"ה והמזרה) ויש הסוברים שהיא נפה (ראה רש"י ירמיהו טו, ז) ויש הסוברים שהוא כלי חרישה (תוס' שם). ויש סוברים שהוא כלי כעין רחת העשוי מעור בעל עשרים וארבעה שיניים. (ר"ש כלים יג, ז, ערוך ערך מנב) מלבד שימושה לזרייה, משמשת המזרה לעידור וחרושה (רש"י דה טו: ד"ה המזרה) במשנה בשביעית (ה, ו) מבואר שאסור לאומן למכור את המזרה בשביעית, מאחר והמזרה משמשת לאיסור, ובכך יכשלו עוברי עבירה, שעשו מלאכה בשנה השביעית.

הידעת?
זריעת ירקות מוקרת עד כז' והשרשת הירק אורכת ג' ימים

תוספת שביעית
כתובת: 085220001@shmitta.co.il
אתר: www.shmitta.co.il

בגדרי משגה עיור בדרך | האם זה קשור לאיסור נתינת מכשול

איסור נתינת מכשול, וארור משגה עיור, האם יש קשר בין השניים? והאם עוברים בהם משעת נתינת המכשול? האם עובר גם בספק מכשול? והאם איסור זה נוהג גם בדרבנן | אלול תשפ"א.

מחייב שתי עברי נהר, וגם באופן שהעבירה ממש לפניו, מכל מקום אינו הפץ לעשותה, ומחמת עצתו של המייעץ הוא נוטה לעשותה, הרי זה עובר בלפני עיור. משום שרצונו היה משול לשני עברי נהר. כן כתב בחזון איש (ע"ז א, ג).

ספק לפני עיור

חידוש נוסף מצאנו באיסור זה, ויסודו מהשאלה המפורסמת, האם מותר לעשות פעולה שספק עשויה להכשיל את העיור. מקור הדברים מופיע במשנה בשביעית (ה, ו) שם מבואר, שאסור למכור כלי עבודה לעם הארץ בשנת השמיטה. אלא כונת המשנה לכלים העומדים לעשיית מלאכה אסורה בשביעית. ובטעם האיסור כתב הרמב"ם, שהוא מכשיל את העם הארץ באיסור עבודת הקרקע, ונצטט כאן את לשון קודשו שכתב: "אמר ה' ולפני עור לא תתן מכשול, הכוונה בזה, שמי שעוורה אותו התאווה והדעות הרעות, אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעותו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך". אמנם המשנה מסיימת, שבכלים העומדים לאיסור ולהיתר - מותר.

ומבואר בפשיטות שמותר למכור באופן שיש ספק עם יעבור על האיסור. וכן עולה מדברי הראשונים בע"ז ראה תוס' (שם ד"ה מנין) ורא"ש (א, ב) ועוד ראשונים שמשמע, שכל האיסור נאמר רק בוודאי איסור, אמנם בספק אם יעבור על האיסור מותר לתת לו.

ובטעם הדבר כתב החזון איש (יב, ט) דברים מבהילים: "משום דאם באנו להחמיר בספיקות נמי נעשה מהשול שנזנע חסד ודרכי חיים ושלום מעצמנו ומכאן הן רק ע"ה וחיובין אנהו להחיותם ולהיטיב עמם וכש"כ שלא להרבות שגאה ותחרות בניינו וביניהם ועוברין על לא תשנא ועוד כמה לאוין שאין איסורין קל מאיסור זה שאנו באין להציל אותם ממנו וכן אמרו מ"ק י"ז א' במכה בנו גדול והלכך שקלו חז"ל בפלס עד כמה שיש להתנהג לקונסם ולמשוך ידינו מהם ושלא נגרום מכשולים יותר גדולים להם ולנו והכריעו לאסור למכרם בזמן שהוא ודאי לעבירה ולהתיר בספק וזו דרך הממוצעת והישרה והיינו נמי" (חזון איש יב, ט)

איסור לפני המכשול

נקודה נוספת יש לחקור, האם עובר באיסור לפני עיור רק לאחר שהעיר נפל ונכשל בעבירה. או שאפילו קודם לכן. וראה ביד מלאכי (כלל שסז) שנספק כן בישיבתו, אך הוכיח שדין זה נוהג משעת העמדת המכשול. מאחר ומצאנו בריבית שהלוה עובר משעת הלוואה, למרות שאין ודאות שישלם את הריבית, וכן מהסוגיא אין זה ישר שהמכה את בנו עובר בלפני עיור, שמכשיל את בנו בהכאה. ומוכח שהאיסור נוהג משעת העמדת גוף המכשול.

איסור בדרבנן

כמו כן, יש להוכיח שלפני עיור נוהג גם באיסורים מדרבנן. מהסוגיא בע"ז (כב). שם מובא שאסור לתת לכותי לעשות מלאכה בשדה בחול המועד, משום שבכך מכשילים אותו, ויש בזה איסור של לפני עיור. והוכיחו התוספות (ד"ה תיפוק) שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מדרבנן (מו"ק ב). ועל כרחק שאיסור זה נוהג גם באיסורים דרבנן. ולאור זאת יש לעיין אם גדרים אלו נאמרו גם בארור של משגה עיור. וצ"ע.

בפרשתנו מובא: "ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן" (כז, יח). ברש"י מפרש: 'הסומא בדבר ומשיאו עצה רעה'. ויש להסתפק מה כוונתו שכתב 'עצה רעה', האם היא רעה למבקש עצה, והמייעץ בארור מחמת שמזיק לבירו. או שהיא 'עצה רעה' לשמים, שמכשיל את חבריו בדבר הלכה, והרי הוא בארור מחמת וגורם לו לעבור על דברי תורה. בבעל הטורים הסמיך את הפסוק המובא במשלי (כח, י) שם נאמר: "משגה ישרים בדרך רע בשחיתו הוא יפול ותמימים ינחלו טוב". וגם כאן יש להסתפק, אך בעל הטורים בפסוקנו פשט, שהפסוק עוסק באדם המחטיא את חבריו בדבר עבירה. אולם בפסוק קודם לכן (טז) משמע שהוא עוסק בהשגת גבול חבריו. ובאמת עיין בסוגיא בסוטה (לז:) ששתי האפשרויות נכונות. ומדובר באדם שמחטיא ומעקם את דרכו של חבריו.

החילוק בין נתינת מכשול לפני עיור, אך כזכור, בפרשת קדושים (ויקרא יט, יד) ציוותה התורה: "לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול וראת מאלוקיך אני ה'". וגם שם פירש רש"י: "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונטולה הימנו". גם בספר המצוות (לא תעשה גצט) הביא הרמב"ם: 'המצווה הרצ"ט היא שהזהירונו להכשיל קצתנו את קצתנו בעצה והוא שאם ישאלך אדם עצה בדבר הוא נפתה בו ובאה האזהרה מלרמותו ומהכשילו'. ומבואר גוף איסור לרמות את הזולת. לאחר מכן מוסיף הרמב"ם: "ולאו זה אמרו שהוא כולל גם כן מי שיעזור על עבירה או יסיב אותה". כאן מפורש האיסור השני, הכולל השקלת האחר בעבירה.

ולכאורה נראה שני הפסוקים מכוונים לאותו ענין, מאחר ובשניהם מציינת התורה את האיסור לגרום מכשול לאדם שיכשל בו ללא ידיעתו. ויש לברר האם אכן צויו התורה נכפל. את ההשוואה בין הפסוקים ניתן בדיני ריבית, ובדיני חזקה. כי הנה בגמרא (בבא מציעא סב.) נפשט, שאיסור ריבית עומד גם על הלוה ועל העדים, שלא לגרום למלוה להלוות בריבית. ובטעם הדבר כתב הרמב"ם (מלוה ולוה ד, ב) שהוא מחמת הלאו של לפני עיור לא תיתן מכשול. גם ובמשנה למלך (שם), הסתפק האם הארור של 'משגה עיור בדרך', כולל בתוכו את איסור 'לפני עיור'. והביא שם תירוץ לכאן ולכאן. וראה עוד במנחת חינוך (רלב) שהביא את קיצור דבריו.

גם בדיני חזקה (בי"ב ל:) מצאנו דין שחוזר על עצמו פעמים רבות ב"ש. באופן בו המחזיק מביא ראיה שהתייעץ עם המערער, ולכן יש ראיה ששהותו בקרקע זו מוצדקת. הגמרא דוחה זאת בסברא, שהמערער יכול להסביר את מעשיו, מחמת שיש בידו לומר: 'השני נוח לי, הראשון קשה הימנו'. ופירוש הדבר, שהעדיף שהקונה יקנה מן הגזלן, כדי שיקל על המערער להוציא בדיינים. וכתב על כך הסמ"ע (חו"מ קמו, לט) שבודאי אין זה ישר לעשות כן, משום שבזה עובר על 'לפני עיור' וכן על 'משגה עיור'. וראה בחפץ חיים (אורוין ב) שפשט שאכן הארור קאי על עובר הלאו של לפני עיור.

תרי עברא דנהרא

אמנם בגדרו של איסור לפני עיור מצאנו כמה חילוקים. כי הנה הגמרא בעבודה זרה נותנת כלל בדיני לפני עיור. בסוגיא שם (ו) מעמידה הגמרא שאיסור לפני עיור נאמר דווקא ב'תרי עברי דנהרא' כגון נזיר שעומד בצד הנהר, ואדם בצד השני מושיט לו כוס יין. אך אם לא היה מושיט לו, ובצר היה מן הנזיר ליטול בעצמו. ונמצא שזה גופא עיקרה של איסור לפני עיור. ובאמת גדרו של איסור זה אינו

הנה בבכורות (ז: דנה הגמרא, כיצד מותר לאכול דבש. יסוד השאלה מהאיסור המופיע קודם לכן (שם ה), שאין לאכול דבר הפורש מגופו של בעל חי האסור באכילה. בכלל זה חלב בהמה טמאה, ביצים של עופות טמאים, וכדומה. על כן יש לברר מדוע מותר לאכול דבש היוצא מגוף הדבורה.

תשובת הגמרא מתחלקת לשני תירוץ. אחת מן המציאות, והשניה מן המקורות. בתירוץ הראשון מתחלקת הגמרא בטבעה של הדבורה, וכך לשון הגמרא: 'דבש דבורים מותר, מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן'. והתירוץ השני לומד מפסוק. מכל מקום מבואר שהדבש מותר באכילה. אלא שלתירוץ הראשון הסיבה טמונה בכך שהדבש אינו נוצר בגוף הדבורה, אלא רק עובר דרכו, ומשום כך אין בו איסור אכילה. ולאור הדברים יש להתבונן האם בדבש נוהגת קדושת שביעית.

כדי להבין במה דברים אמורים, ראוי להקדים שכל הגדל בשנת השמיטה קדוש בקדושת שביעית, ויש להפקירו ולאכול בקדושתו (שביעית ח, א). איסור זה כולל בתוכו גם את הדברים שנטחנים או מעובדים בצורות שונות, כמבואר במשנה (שם ח, ב). ולאחר שנתבאר שהדבורה לא מייצרת את הדבש, אלא רק מעבירה אותו מן הצומח לא הכוורת, יש לדון שיהיה אסור לאכול את הדבש, מחמת והוא מופק מן הגדל בשביעית, ונוהגת בו קדושה בכל מקום שהוא.

אמנם לא מצאנו שנוהגים קדושה בדבש, ונביא כאן מספר חילוקים אשר יבארו את הטעם שאין נוהגים לאכול את הדבש בקדושת שביעית.

הגרצ"פ פראנק - נעשית מצוותו

בשם הגרצ"פ פראנק מביאים (ראה הדרת הארץ עמ' קנא), סברא מחדשת, ששביעית לא נוהגת בדבש מחמת והוא נאכל על ידי הדבורים, ומשעה זו נתקיימה מצוות אכילתו, ושוב אין צורך לנהוג בו קדושה.

אמנם פירוש זה מחדש עד מאוד, היות ואכילת הדבורה איננה שחובה על המצוה, מחמת ומותר למועז בהמה מאכילת פירות שביעית. וכן הובא בתוספתא (שביעית ה, כ). ומדוע אכילתה מוגדרת כנעשית מצוות לענין ביטול קדושת הפירות. כמו כן לפי דבריו עולה חידוש למעשה, שאדם הנוכח ושב והקיא, אין באוכל קדושת שביעית מחמת ואכילתו מצוותו.

אפשר נוספת ניתן להציע, שקדושת השביעית נתפסת בכל מין משעה שהעשה חשוב (ראה ר"ש שביעית ב, ז). ומכיון שהדבורים נוטלות את הצוף קודם שהפרח הגיע לבשלות, אין נוהג בו קדושת שביעית. מלבד זאת, גם אם אכן הגיע לשיעור המקביל לעונת המעשרות, מכל מקום (ד, ת) שהיה קדושה במיני פרחים אלו. עוד אפשר שאין בהם קדושה מחמת ולא ניתנו למאכל אדם.

הגרש"ז אורבך - שורש חי

במאמר המוסגר יש לציין, ששביעית עשויה להתפס על דבש דבורים מטעם אחר. כי הנה בסוף מסכת שביעית (י, ז) מביאה המשנה את מחלוקת ר' אליעזר ותחמיהם אם לכוורת יש דין של קרקע. והקשה הגרש"ז אורבך בספרו מעדני ארץ (ד, ה), כיצד לא נוהגים קדושה בדבש שביעית מצד היותו מחובר לקרקע. ומבאר שם על פי הגמרא בשבת (צ, ג) וע"ז (ד, ת) שם מבואר: "כל שיש לו עיקר יש לו שביעית, וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית". ומשמעות העיקר היא שורש אשר ממנו הגידול יונק מן האדמה. ולמרות שנקרא מחובר, אין לדבש ניקה מגוף האדמה, ולכן אין נוהג בו קדושת שביעית.